

КАРЕЛІН В. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права
та кримінології,
капітан внутрішньої служби
(Академія Державної пенітенціарної
служби)

УДК 342.922

ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

У статті розглядається необхідність вивчення проблем функцій адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань. Визначено основні нормативно-правові акти, що встановлюють і визначають повноваження посадових осіб, які забезпечують здійснення функцій щодо організації адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань; проаналізовано погляди вчених на їхні складники та правову природу.

Ключові слова: режим, правовий режим, адміністративно-правовий режим, організація виконання покарань, Державна кримінально-виконавча служба України, кримінально-виконавча система.

В статье рассматривается необходимость исследования проблем функций административно-правовых режимов в сфере организации исполнения наказаний. Определены основные нормативно-правовые акты, что устанавливают и определяют полномочия должностных лиц, которые осуществляют функции по организации административно-правовых режимов в сфере организации исполнения наказаний; проанализированы взгляды ученых на их составляющие и правовую сущность.

Ключевые слова: режим, правовой режим, административно-правовой режим, организация исполнения наказаний, Государственная уголовно-исполнительная служба Украины, уголовно-исполнительная система.

This article presents the necessity of scientific research of problems of the functions of administrative and legal regime in the field of punishments execution organization. The main laws and regulations are determined which are establishing and defining the powers of officials who ensure the functions of administrative and legal regime in the field of punishments execution organization, the scientist views of their constituents and legal nature analyzed.

Key words: regime, legal regime, administrative and legal regime, punishment execution organization, state criminal executive service of Ukraine, criminal executive system of Ukraine.

Вступ. Розбудова в Україні усталеного та злагодженого механізму реалізації державної кримінально-виконавчої політики як такої є можливою лише у разі чіткого встановлення переліку та змісту основних завдань, функцій і процедур, що здійснюються органами та установами кримінально-виконавчого спрямування системи Міністерства юстиції України,

та належного врегулювання й упорядкування процесу реалізації цими інституціями всього комплексу функціонального навантаження, що на них покладається.

Варто зазначити, що питання функцій адміністративно-правових режимів у тому чи іншому аспекті досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні автори, а саме: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Є.О. Бараш, В.В. Белевцева, Ю.П. Битяк, О.Г. Братель, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, В.В. Зуй, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.М. Комарницький, А.Т. Комзюк, С.О. Кузніченко, С.К. Могил, Т.П. Мінка, В.Я. Настюк, С.В. Петков, В.М. Плішкін, М.М. Тищенко та інші.

Постановка завдання. Завданнями цієї статті є, по-перше, опрацювання адекватного й узгодженого категоріального апарату, а по-друге, виявлення власне функціонального призначення публічного адміністрування режимної діяльності.

Результати дослідження. Функції адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань визначаються насамперед через комплекс категорій, до числа яких належать «функції органів та установ кримінально-виконавчої системи» як елементів механізму соціального управління певною сферою діяльності та «процедура, спрямована на здійснення кримінально-виконавчої справи». Отже, вирішення завдань поглибленого аналізу функцій адміністративно-правових режимів у зазначеній пошуковій площині доцільно розпочати із розкриття загальнотеоретичного змісту саме зазначених дефініцій.

Як справедливо зауважує у спеціальній літературі О.О. Кравченко, найповніше зміст державного управління відбивають функції, що реалізуються в процесі цієї діяльності [1, с. 112]. А беручи до уваги той факт, що реалізація тих чи інших управлінських функцій потребує наявності відповідної організаційно-управлінської структури (каркасу), зазначимо, що функції будь-якого державного органу управління в такий спосіб розподілені між основними структурними підрозділами в єдиному управлінському механізмі тієї чи іншої сфери суспільного життя. Отже, будь-яка управлінська ланка як структурний підрозділ цього механізму має своїм призначенням реалізацію тієї чи іншої функції певним органом (суб'єктом) управління.

У літературі довідкового характеру термін «функція» має кілька семантичних визначень. Серед наявних визначень принаймні два з них заслуговують на увагу в контексті дослідження: а) явище, що залежить від іншого явища, є формою його вияву й так само змінюється відповідно до змін цього явища; б) робота кого-небудь або чого-небудь, обов'язок, чиєсь коло діяльності, роль чого-небудь [2, с. 1335]. Водночас у спеціальній літературі акцентується на тому, що функція державного управління як такого являє собою основні напрями діяльності державних органів із метою виконання покладених на них завдань державного управління [3, с. 61]. Так само наголошується також на функціях органу державного управління, під якими розуміються об'єктивно зумовлені види владних, цілепокладаючих, організуючих і регулюючих впливів конкретного державного органу на керовані об'єкти [4, с. 235].

Якщо підходити до розгляду функцій через так званий діяльнісний підхід як до кола прав та обов'язків суб'єкта управління, що являють собою частину загальної управлінської системи, то під функцією зазначених суб'єктів, на наш погляд, треба розуміти провідні напрями діяльності, в яких відбивається головне призначення цього суб'єкта в тій чи іншій сфері соціального управління та з якими безпосередньо пов'язані обсяг і зміст державно-владних повноважень, що надаються суб'єктам управління.

Логіка елементарного аналізу підказує, що основними функціями органів кримінально-виконавчого спрямування Міністерства юстиції України, в яких якомога повніше відображується призначення цих владних управлінських суб'єктів у галузі реалізації державної політики щодо повного та ефективного досягнення цілей кримінального покарання є, по-перше, нормотворча функція, яка полягає в підготовці та виданні відповідних нормативно-правових актів стосовно діяльності керованих в адміністративному плані об'єктів; по-друге, правозастосовна, або правореалізаційна (у вузькому смислі слова), функція, сутність якої виявляється у виконанні власних рішень і рішень інших органів під час реалізації покарань із метою регулюючого цілеспрямованого впливу на керовані об'єкти у відповідній сфері

правовідносин, наприклад, завдяки задоволенню потреб у кадровому забезпеченні управлінської системи та здійсненню діяльності щодо оптимізації структури цієї ланки управління певною сферою суспільного життя; по-третє, правоохоронна функція, що полягає у здійсненні контролю (нагляду) за виконанням тих чи інших рішень з боку керованих об'єктів та охорони відповідного непорушного стану суспільних відносин. При цьому уявляється, що підвидами правореалізаційної функції виступають забезпечувальна, координаційна, інформаційно-аналітична, ідеологічна та інші підфункції. До речі, О.О. Кравченко, дослідник проблематики управління державною службою в Україні, на підставі аналізу Положення про Головержслужбу виокремлює 1) функцію, що має організаційно-координаційну спрямованість; 2) функцію, пов'язану з реалізацією контрольної діяльності, та 3) функцію, що стосується кадрового забезпечення [1, с. 117]. На думку З.Р. Кисіль і Р.В. Кисіля, за змістом і властивостями правових норм, що застосовуються органами виконавчої влади та їхніми посадовими органами, правозастосовна діяльність поділяється на дві форми: регулятивну та правоохоронну. При цьому призначенням регулятивної правозастосовної форми є вирішення конкретних управлінських справ і питань організаційного, господарського, соціально-культурного, оборонного, внутрішнього та зовнішньополітичного характеру для реалізації прав і законних інтересів громадян, державних органів, установ і організацій у сфері управління. Водночас правоохоронна правозастосовна форма спрямована на охорону врегульованих юридичними нормами управлінських відносин, покликана забезпечити їхню недоторканість [5, с. 162]. Вважаємо, що за такого підходу авторами наголос робиться саме на правозастосовному аспекті функціонального призначення суб'єктів управління (хоча при цьому і йдеться про два основні вектори здійснення можливого управлінського впливу на керовані об'єкти). На наш погляд, функціям суб'єкта управління, з одного боку, відводиться роль висвітлити сутнісний аспект діяльності того чи іншого управлінського (у широкому смислі слова) органу та його призначення в соціумі, а з іншого боку, у плані системно-структурного аналізу функції відповідного владного суб'єкта щодо його цілей і завдань є вторинними, оскільки виступають формою вираження останніх.

Отже, реалізація всього комплексу управлінських функцій зумовлена виконанням тих завдань, що покладені на відповідних суб'єктів управлінської діяльності. Основними ж завданнями органів й установ виконання покарань з огляду на положення ч. 2 ст. 1 КВК України є такі: визначення принципів виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів і установ виконання покарань, їхній функції і порядку діяльності; нагляд і контроль за виконанням кримінальних покарань, участю громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку й умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю та нагляду за ними. Спираючись на цей перелік, можна стверджувати, що двома видами функцій управлінської діяльності в розглядуваній сфері є такі: а) статичні функції та б) динамічні функції.

До речі, у кримінально-виконавчому праві є спроби визначення такої категорії, як «пенітенціарна функція». Наприклад, на думку О.В. Романенка, під пенітенціарною функцією доцільно розуміти окремий напрям діяльності держави, що покликаний забезпечити виконання кримінальних покарань, які пов'язані з ізоляцією від суспільства, створення умов для каяття засуджених, їх виправлення і ресоціалізації [6, с. 37]. При цьому, на думку вченого, реалізація пенітенціарної функції вимагає не лише впливу на засуджених певними засобами, але й створення таких умов, що спонукали б кожного засудженого до каяття та сприяли ресоціалізації; щодо напрямів державної діяльності, які реалізуються під час виконання покарання, то пенітенціарна функція виступає як інтегративна [6, с. 38].

Своєрідною правовою «оболонкою» функцій є адміністративно-правові режими. При цьому необхідно зазначити, що єдиної думки стосовно кількості функцій, здійснюваних органами й установами кримінально-виконавчого спрямування Міністерства юстиції України, немає ані у науковців, ані у практиків, ані у фахівців експертного середовища. Крім того,

досі відсутній також єдиний погляд на місце функцій цих органів і установ у структурі їхньої компетенції. Це виявляється підґрунтям тривалої у правовій науці дискусії щодо категорій «функції» та «компетенція» органу влади та їх співвідношення. Наприклад, деякі з науковців, будучи прихильниками діяльнісного підходу до розуміння природи дихотомії «компетенція-функція», стверджують, що функції – це складовий елемент компетенції, який визначає, «що» саме робить орган, виявляючись унаслідок цього певним правовим явищем [7, с. 52–54]. На противагу цьому є погляд, згідно з яким елементами компетенції органу влади виступають не самі функції, а покладені на цей орган повноваження та обов'язок виконувати певні функції для того, щоб діяти виключно в межах законів і якомога менше застосовувати дискреційні можливості в управлінській діяльності [8, с. 290–291].

На наш погляд, функції, що здійснюються органами та установами кримінально-виконавчої системи, виступають елементами компетенції цих суб'єктів, втіленими в певній процедурній формі для реалізації тих завдань, з метою виконання яких і створюється система суб'єктів кримінально-виконавчої справи в Україні. У цьому зв'язку будь-яка із таких функцій інтегрує в собі визначений масив процедур, спрямованих на реалізацію тієї чи іншої функції. І хоча система здійснюваних органами кримінально-виконавчого спрямування Міністерства юстиції України функцій є досить-таки замкненою, однак проведення чіткої межі між ними все ж таки є можливим, адже будь-яка із подібних функцій має визначену сферу дії, коло відповідних повноважень, певні принципи та методи їх реалізації, а також комплекс процедур, спрямованих на реалізацію тих чи інших функцій, що здійснюються кримінально-виконавчими департаментами.

Говорячи про процедурний складник реалізації функцій органів кримінально-виконавчого спрямування Міністерства юстиції України, треба проводити чітке розмежування таких понять, як «повноваження» зазначених органів (під якими розуміються закріплені в установленому законодавством порядку їхні права та обов'язки, окреслені територією зон службової відповідальності тих чи інших установ й спрямовані на здійснення державної кримінально-виконавчої справи) та «процедура» (як регламентований нормами законодавства України з питань кримінально-виконавчої справи порядок дій щодо реалізації компетентними органами закріплених за ними повноважень).

У загальнотеоретичному аспекті поняття «процедура» (від. лат. кореня *procedo* – «проходжу, просуваюсь») [9, с. 234] означає тривалу, послідовну справу, порядок, обряд [10, с. 526]. У науковій площині це поняття можна трактувати як нормативно установлену, одного разу прийнятну, а отже, закріплену послідовність дій для здійснення або оформлення будь-якої офіційної справи. Недаремно одне з поширених у повсякденному вжитку та науковому обігу тлумачень розглядуваного поняття зазначає, що категорія «процедура» є офіційним порядком дій, виконання, обговорення чого-небудь [11, с. 511].

Розглядаючи категорію «процедура» у правовому аспекті, О.С. Лагода підкреслює, що процедура є сукупністю послідовних дій, однак такі дії при цьому мають бути врегульовані нормами права та спрямовані на досягнення певного правового результату [12, с. 12]. Згідно із позицією О.О. Нікольської, процедури являють собою реально існуючі процедурні правові норми, що поєднані у структуровану й систематизовану сукупність [13, с. 5]. Навіть стислий аналіз наведених дефініцій дає можливість виокремити кілька сутнісних ознак цієї категорії: а) процедура є низкою послідовних дій; б) такі дії мають за мету досягнення визначеного результату; в) «процедурність» дій потребує правової підстави; г) має своїм «субстратом» певний орган, діяльнісний аспект якого втілюється саме у процедурній оболонці.

Уявляється, що процедура реалізації функціонального призначення, тобто всієї гами повноважень органів кримінально-виконавчого спрямування Мін'юсту України, є встановленим процесуальними правовими нормами порядком діяльності цих органів щодо застосування матеріальних норм законодавства України з питань організації виконання кримінальних покарань. При цьому будь-яка із процедур, що спрямовується на реалізацію функцій органів і установ виконання покарань, становить систему обов'язкових правил, закріплених положеннями чинного законодавства. У свою чергу, такі правила є підґрунтям

створення умов для якомога ефективнішої реалізації функцій зазначених органів. А тому упорядкування їхньої діяльності через відповідні адміністративно-правові режими є необхідною гарантією підвищення ефективності та якості роботи органів і установ виконання покарань, а отже, забезпечення належного виконання їхніх повноважень, завдань і функцій.

Отже, можна дійти висновку, що ефективна реалізація функцій органів кримінально-виконавчого спрямування Міністерства юстиції України прямо залежить від правового наповнення таких функцій відповідними процедурними нормами. При цьому, як і будь-яке системне утворення, система функцій органів кримінально-виконавчої системи потребує забезпечення належної організаційної оформленості. Відповідно, та чи інша функція, що здійснюється органами та установами виконання покарань, має наповнюватися певним колом процедур, зовнішньою правовою оболонкою яких, про що зазначено нами вище, якраз і є адміністративно-правові режими.

Про реалізацію певних функцій у межах конкретних адміністративно-правових режимів можна говорити не лише щодо органів та установ виконання покарань, але й щодо управління цими органами й установами. Тому окремо зазначимо, що у процесі реалізації механізму управління установами виконання покарань відповідними департаментами Міністерства юстиції України здійснюються певні адміністративні процедури: Серед них такі: 1) розроблення та визначення пріоритетів роботи структурних підрозділів і шляхів оптимізації виконання покладених на них завдань; 2) затвердження планів роботи, звітів про їх виконання; 3) організація та забезпечення контролю у межах компетенції виконання певними структурними підрозділами Міністерства юстиції України положень Конституції України, Кримінально-виконавчого кодексу України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України, рішень Колегії Міністерства його керівництва, запитів і звернень народних депутатів України, запитів територіальних органів виконавчої влади центрального рівня, а так само звернень територіальних органів Міністерства юстиції України, місцевих органів виконавчої влади, представників громадських організацій громадян і контролюючих правоохоронних органів; 4) ведення обліку забезпечення службовими приміщеннями працівників; 5) підготовка вихідних даних і надання керівництву Міністерства юстиції України пропозицій для проектування капітального будівництва (реконструкції) та капітального ремонту об'єктів матеріально-технічної бази; 6) виконання функцій технічного нагляду за проведенням робіт на об'єктах кримінально-виконавчого призначення; 7) підготовка необхідних матеріалів для укладення договорів із підрядними та проектними організаціями, оформлення цих договорів і контроль за їх виконанням; 8) заповнення та подання керівництву Мін'юсту України пропозицій щодо затвердження в установленому порядку проектно-кошторисної документації, техніко-економічних обґрунтувань і розрахунків щодо будівництва нових слідчих ізоляторів за межами міст тощо.

Отже, реалізацію завдань кримінально-виконавчої системи доцільно розглядати крізь призму тріади «функція – процедура – відповідний адміністративно-правовий режим». Тому цілком правильним убачається висновок про те, що одним із визначальних критеріїв конструювання адміністративно-правових режимів, які застосовуються у сфері виконання покарань, є саме їхнє функціональне призначення. Як слушно зазначає В.В. Белєвцева, саме функції та ніщо інше є визначальною характеристикою для здійснення класифікації будь-яких адміністративно-правових режимів; у конкретних випадках встановлений режимом порядок може реалізовуватися множинними структурними підрозділами, де він може трансформуватися в їхні власні функції, тому певний адміністративно-правовий режим може бути пізнаний у конкретній системі лише на рівні оцінки її функціонування загалом [14, с. 55]. Видається, що саме від покладених на режим функцій походить і встановлений порядок виконання покарань, і відповідні умови їх відбування. Саме завдяки функціям вони нібито набувають цільового призначення, сенсу свого «існування».

Відповідно до призначення у Кримінально-виконавчому кодексі України положень глави 4, що має назву «Нагляд і контроль за виконанням кримінальних покарань Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених», під час виконання покарань можуть

бути виділені два основні завдання реалізації адміністративно-правових режимів: 1) організації та проведення кримінально-виконавчими органами внутрівідомчого контролю за дотриманням законності в діяльності органів та установ виконання покарань; 2) здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням, виявленням і припиненням правопорушень режимних вимог. Проте, як убачається, функції адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань не обмежуються лише вищезазначеними завданнями. Зокрема, такий висновок ґрунтується на нормі цієї ж самої глави, що визначає об'єкти подібної діяльності. Об'єктами відповідно до чинного кримінально-виконавчого законодавства є принаймні такі: а) пункти пропуску установ виконання покарань; б) житлові приміщення (тобто об'єкти побутової інфраструктури); в) медична частина; г) території виробничих дільниць; ґ) їдальня; д) магазин («ларьок»), лазня, ДІЗО, ПТК, ДПК, учбово-виробничий центр, професійно-технічне училище, школа, промислова зона, бібліотека, приміщення для побачень; е) інші місця, визначені відповідно до КВК України. В усіх випадках установлення й регламентація режиму тих чи інших зон внутрівідомчого контролю є невід'ємним складником реалізації функціонального призначення відповідних територій для ефективної організації виконання покарань. Усе це викликає необхідність установлення й забезпечення реалізації завдань окремих видів адміністративно-правових режимів, які, власне, передбачені порядком виконання та відбування покарань певного виду. При цьому можна стверджувати, що найбільш загальною метою, на реалізацію якої спрямовано установлення режиму внутрівідомчого контролю, а також застосування адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань, є сприяння втіленню в життя державної кримінально-виконавчої політики. Нагадаємо, що державна кримінально-виконавча (пенітенціарна) політика у сфері організації виконання покарань становить систему принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту своїх інтересів і безпеки, регулювання кримінально-виконавчих відносин відповідно до вимог міжнародного права.

Оскільки процес класифікації функцій адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань, загалом, є варіативним явищем, то можна навести ще одну класифікацію цих режимів, що має цілком практичну спрямованість. Наприклад, логічною уявляється й така класифікація функцій, що має визначальний характер для урегулювання всієї діяльності кримінально-виконавчої системи та базується на стратегічних напрямках реалізації кримінально-виконавчої політики держави: 1) ресоціалізаційно-апробаційна; 2) регуляторна та 3) захисна. Такий поділ видається важливим з огляду на те, що кримінально-виконавча політика, визначаючи сутність призначення та функції компетентних органів держави під час регулювання кримінально-виконавчих відносин, має на меті дотримання й захист інтересів особи, суспільства та держави шляхом запровадження й підтримання відповідних умов для виправлення й ресоціалізації засуджених. Як справедливо зазначає С.К. Гречанюк, адміністративна діяльність в органах та установах ДПтС України спрямована на забезпечення виконання поставлених перед органами та установами ДПтС України завдань і реалізацію визначених функцій щодо здійснення єдиної державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; на упорядкування внутрішньосистемних відносин, що виникають у процесі організації самої системи установ та органів ДПтС України, забезпечення необхідних умов для її функціонування (*курсив наш – В.К.*) [15, с. 378–379]. До складу визначеної подібним способом пенітенціарної (кримінально-виконавчої) політики функціонування компетентних органів, звісно ж, входить також запровадження відповідного контролю та системи правил, які, у свою чергу, визначають правовий режим реалізації цих правил у зонах цього контролю. Водночас створення зон кримінально-виконавчого контролю справляє вплив на процес реалізації всіх перелічених базових функцій пенітенціарної (кримінально-виконавчої) політики. При цьому на виокремлення й аналіз конкретних функцій, що покладаються на адміністративно-правовий режим зони внутрівідомчого контролю, можна вийти й через визначення складу кримінально-виконавчої системи.

Намагаючись визначитися із переліком функцій адміністративно-правових режимів, необхідно взяти до уваги той факт, що позиції фахівців стосовно структури кримінально-ви-

конавчої (пенітенціарної) системи відрізняються певною варіативністю. Проте водночас можна все ж таки установити й деяку спільність теоретичних уявлень із цього приводу. Наприклад, В.Ф. Пузирний, який присвятив своє дослідження розробленню концептуальних засад адміністративної діяльності, що реалізується суб'єктами Державної пенітенціарної служби України, стверджує, що «функції адміністративної діяльності <...> є частиною забезпечення існування системи виконання покарань, адже саме вони визначають основні напрями досягнення завдань конкретних органів та установ [16, с. 136–137]. І далі він висловлює думку, що якщо звернутись до структури ДКВС України, то можна визначити основні функції, які притаманні її органам та установам, спираючись на завдання ДПтС України як центрального органу виконавчої влади [16, с. 137], що свого часу викладалися, зокрема, у Положенні про Державну пенітенціарну службу України. І хоча цей нормативно-правовий акт сьогодні вже втратив чинність, але вважаємо за доцільне тут навести ті завдання, що розглядаються вказаним ученим як змістовне наповнення відповідних функцій, адже фактично набір цих завдань багато в чому залишився, про що свідчить Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України».

Тож спочатку наведемо перелік тих завдань, на яких наголошувалося в Положенні про Державну пенітенціарну службу України. Наприклад, у п. 3 згаданого документа зазначалося, що основними завданням ДПтС є такі: 1) реалізація державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; 1^а) реалізація державної політики у сфері пробації; 2) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері виконання кримінальних покарань і пробації; 3) забезпечення формування системи наглядових, соціальних, виховних і профілактичних заходів, які застосовуються до засуджених та осіб, узятих під варту; 4) контроль за дотриманням прав людини й громадянина, вимог законодавства щодо виконання та відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та осіб, узятих під варту [17]. Що стосується теперішнього стану функціонального забезпечення діяльності органів та установ кримінально-виконавчої системи, то у ст. 6 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» говориться, що Державна кримінально-виконавча служба України відповідно до закону здійснює *правозастосовні та правоохоронні функції (курсив – В. К.)* і складається з центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальних органів управління, кримінально-виконавчої інспекції, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, воєнізованих формувань, навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, підприємств та установ виконання покарань, інших підприємств, установ і організацій, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України. Щодо визначення самих завдань, то лише у ст. 1 аналізованого Закону говориться, що на Державну кримінально-виконавчу службу України покладається завдання щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань [18, с. 409]. Водночас ще раз підкреслимо, що у нормативному матеріалі окремо згадується про дві найважливіші функції, які покладаються на адміністративно-правові режими виконання покарань, а саме: про правозастосовну та правоохоронну.

Так само науковці вказують на те, що пенітенціарна система, або пенітенціарна діяльність, – це діяльність держави та її компетентних органів щодо встановлення порядку виконання та відбування покарань із метою втілення в життя державної пенітенціарної політики [19, с. 36–37]. Як видно із цього визначення, до складу кримінально-виконавчої (пенітенціарної) системи, що визначається, вочевидь, через діяльнісний підхід, входять конкретні заходи управлінського впливу на процес досягнення стану законності в установах виконання покарань із метою додержання вимог, якими встановлюється режим й умови відбування покарань. Інакше кажучи, йдеться про управлінську діяльність компетентних державних органів щодо регулювання порядку перебування осіб в установах виконання покарань як магістральну функцію режимних установ, якою забезпечується законність поміщення особи до таких установ, законність і обґрунтованість переміщення її з однієї установи до іншої, а також законність і обґрунтованість вчинення інших дій стосовно засуджених. При цьому саме

внутрівідомчим кримінально-виконавчим контролем як різновидом державної діяльності контролюючого характеру просякнута решта складників кримінально-виконавчої справи. У такий спосіб досягається стан їх належної реалізації. Звідси випливає, що адміністративно-правовий режим зони внутрівідомчого контролю в кримінально-виконавчій системі є засобом забезпечення здійснення такого контролю.

Знову ж таки, якщо проаналізувати нормативний матеріал, то можна виокремили складники кримінально-виконавчої діяльності, реалізація яких тим або іншим чином забезпечується органами та установами кримінально-виконавчої системи шляхом встановлення адміністративно-правового режиму зон внутрівідомчого контролю. До складників зазначеної системи можна зарахувати такі: 1) встановлення порядку та умов відбування певних видів покарань; 2) внутрівідомчий контроль за діяльністю самих органів та установ виконання покарань; 3) застосування механізмів заохочення, примусу та відповідальності; 4) здійснення внутрівідомчого контролю щодо різної продукції під час її ввезення на територію установи виконання покарань; 5) запобігання правопорушенням; тощо. Отже, шляхом створення зон внутрівідомчого контролю, на території яких мають виконуватися ті або інші дії, урегульовані законодавством із питань державної кримінально-виконавчої системи, та встановлення їхнього адміністративно-правового режиму держава створює належні умови для втілення кримінально-виконавчої політики в життя. Усе це визначає й відповідні функціональні обов'язки суб'єктів кримінально-виконавчої діяльності.

Висновки. Систематизація та узагальнення викладеного вище теоретичного матеріалу дає змогу навести такий перелік функцій адміністративно-правових режимів, здійснення яких має своїм завданням втілення в життя державної кримінально-виконавчої політики шляхом ефективної організації та виконання кримінальних покарань.

Серед таких функцій адміністративно-правових режимів виконання кримінальних покарань першою можна назвати *контрольно-забезпечувальну функцію*.

Другою функцією адміністративно-правового режиму у сфері виконання покарань є, умовно кажучи, *матеріально-технічна функція*, яка покликана забезпечити функціонування матеріально-технічної інфраструктури установ виконання покарань, а саме – забезпечення функціонування різноманітних будівель, об'єктів, приміщень, виробничих комплексів, у яких здійснюються заходи відповідного контролю.

Третя безпосередня функція адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань пов'язана із *запобіганням порушенням законів*, яке засновується на виявленні й усуненні причин, що породили ці порушення, а також умов, що їм сприяють (позначимо її як *запобіжна функція*).

Нарешті, останньою, четвертою безпосередньою функцією адміністративно-правових режимів у сфері організації виконання покарань є *організаційно-правове забезпечення застосування відповідних режимів*.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О.О. Управління державною службою України: на шляху до вдосконалення: монографія / За ред. Н.П. Матюхіної. Сімферополь: «Кримський письменник», 2010. 212 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1728 с.
3. Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Адміністративне право України: навч. посібник. 5-е вид., переробл. і доп. Одеса: «Фенікс», 2011. 400 с.
4. Адміністративне право: Загальна частина: навч. посібник / За ред. Ю.П. Битяка, В.В. Зуй. Харків: «Одіссей», 2011. 240 с.
5. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право: навч. посібник. 3-є вид. Київ: «Алеута»; ЦУЛ, 2011. 696 с.
6. Романенко О.В. Пенітенціарна функція демократичної правової держави і роль громадянського суспільства в механізмі її реалізації: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08; Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2004. 208 с.

7. Бачило И.Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации). Москва: «Юрид. лит.», 1976. 200 с.
8. Георгієвський Ю.В. Компетентія органів публічної влади: теорія і практика застосування. Київ: «Логос», 2015. 375 с.
9. Юридичні терміни: тлумачний словник / За ред. В.Г. Гончаренка. Київ: «Либідь», 2003. 319 с.
10. Даль В.И. Толковый словарь живого великого русского языка: в 4 т. Москва: «Рус. Язык», 1980. Т. 3. 555 с.
11. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. Н.Ю. Шведовой. 19-е изд., исправл. Москва: «Рус. Язык», 1987. 750 с.
12. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.
13. Никольская А.А. Административные процедуры в системе публичного управления (проблемы административно-правового регулирования): дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.14. Воронеж, 2007. 261 с.
14. Белевцева В.В. Організаційно-правове забезпечення адміністративно-правових режимів у сфері державної безпеки України: монографія. Харків: «Право», 2013. 352 с.
15. Гречанюк С.К. Теорія та практика взаємодії органів та установ Державної пенітенціарної служби України з державними та неурядовими інституціями: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.0; Нац. ун-т держ. податкової служби України. Ірпінь, 2011. 520 с.
16. Пузирний В.Ф. Концептуальні засади адміністративної діяльності органів та установ Державної пенітенціарної служби України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 454 с.
17. Положення про Державну пенітенціарну службу України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 225. Офіційний вісник України. 2014. № 54. Ст. 1452.
18. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2713-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 30. Ст. 409.
19. Кримінально-виконавче право: підручник / За ред. В.В. Голіни і А.Х. Степанюка; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків: «Право», 2011. 326 с.

